

ARTIS AMATORIAE

LIBER PRIMVS

[*Poēta: artifex et praeceptor amōris*]

Sī quis in hōc artem populō nōn nōvit amandī

hoc legat – et lēctō carmine doctus amet!

Arte citae vëlōque ratēs rēmōque moventur,

arte levēs currūs: arte regendus amor.

5 Curribus Automedōn lentisque erat aptus habēnīs,

Tīphys et Haemoniā puppe magister erat:

mē Venus artificem tenerō praefēcit Amōrī;

‘Tīphys et Automedōn’ dīcar ‘Amōris’ egō.

Ille quidem ferus est et quī mihi saepe repugnet,

10 sed puer est, aetās mollis et apta regī.

Phillyridēs puerum citharā perfēcit Achillem,

atque animōs placidā contudit arte ferōs.

Quī totiēns sociōs, totiēns exterruit hostēs,

crēditur annōsum pertimuisse senem:

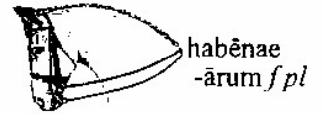
15 quās Hector sēnsūrus erat, poscente magistrō

verberibus iussās praebuit ille manūs.

Aeacidae Chīrōn, ego sum praeceptor Amōris:

artifex -ficus *m* = quī artem scit
praeceptor -ōris *m* = quī praecipit,
magister

sī quis in hōc populō (: populō Rō-
mānō) artem amandī nōn nōvit

citius -a -um = celer | ratis -is *f*: nāvis
arte vëlōque rēmōque citae ratēs mo-
ventur, arte *moventur* levēs currūs:
arte regendus *est* amor

Automedōn -ontis *m*, aurīga Achillis
lentus -a -um = mollis, quī flectitur
aptus habēnīs (*dat*) = aptus ad habē-
nās (: ad regendōs equōs)

Tīphys -yis *m*, gubernātor Argūs; et
T. erat magister *in* puppī Haemoniā
(: gubernātor nāvis Haemoniae)

Haemonius -a -um < *Haemoenia* -ae
f = Thessalia, unde vēnit Argō
Venus mē artificem (: praefēctōrem)
praefēcit tenerō (: puerō) Amōrī
Amor -ōris *m* = Cupidō, deus amōris
(puer arcū et face armātus) | ego

et quī ... repugnet : et tam ferus ut ...
repugnet

aetās *eī est* mollis et apta regī (: ad
regendum)

Phillyridēs -ae *m*: Chīrōn -ōnis *m*, fi-
lius *Phillyrae* Nymphae, centaurus
doctus quī Achillem puerum citharā
(fidibus) perfēcit (: docuit)

con-tundere -tudisse -tūsum = fran-
gere; placidā arte *animū ferū*
contudit (: pārentem fēcit)

is (: Achillēs) quī... | totiēns = totiēns
adv -iēns = -iēs: *totiēns*, *quotiēns*
annōsus -a -um = multōrum annō-
rum; annōsum senem : Chīrōnem
per-timēscere -muisse = timēre in-
cipere

eās manūs quās Hector sēnsūrus erat
... ille iussās (: ut iussum erat) ver-
beribus (: verberandās) praebuit
praebere -uisse -itum = offerre, dare

Aeacidēs -ae *m*: Achillēs, *Aeacī* ne-
pōs (Aeacus -ī *m*, Iovis filius, rēx);
Aeacidae *praeceptor fuit* Chīrōn

uterque : et Achillēs et Amor
nātus deā : filius deae: Achillēs, filius
Thetidis, deae maris (*Thetis* -idis *f*)

cervix -icis *f* = collī pars posterior
frēna -ōrum *n* = ferrum positum in
ōre equī ad eum regendum
magn-animus -a -um = fortis
frēna teruntur dente equī magnanimi
terere = ūsū cōsumere/minuere

cēdere + *dat* (↔ *repugnāre*) : pārere
quamvis *meum* pectus vulneret arcū
(: sagittā)

ex-cutere -iō -cussisse -cussum (< *ex*
+ *quaterere*) = *quaterere*; *iactātam facem*

(*sagittā*) *figere* = *percutere*, *laedere*
violentus -a -um = *vī ūtēns*; *adv* vio-
lenter, *comp* violentius

quō ... hōc + *comp* = *quantō ... tantō*;
quō violentius mē fixit Amor,
hōc melior factī vulneris ultor erō

(: melius vulnus factum *ulciscar*)
Phoebus -i *m* = Apollō: deus vātum
et poētārum | *artēs mihi datās esse*

nec *ego moneor* | *āerius* -a -um < *āēr*
cantū aviū poētae monēri solent

Clīō -ūs *f*, Mūsā; Clīūs sorōrēs: cē-
terae Mūsae (*Iovis filiae*)

mihi vīsae sunt = mihi appāruērunt
Hēsiodus poēta nārrat 'sibi Mūsās ap-
pāruisse, dum ovēs servāret (*cūstō-*

dīret) in valle ad *Ascrā* oppidum'
in valle tuā, Ascrā (sub *Helicōne*)

Ascrā -ae *f*, in *Boeōtiā*, *Hēsiodī* patria
ūsus (: quod expertus sum) hoc opus
moveret | vātēs -is *m* : poēta

coepta -ōrum *n pl* = opus coeptum
māter Amōris: *Venus*

vitta -ae *f*, mātrōnae vēlum capitis
īnsigne -is *n* = quod rem significat;
i. pudōris : quod pudōrem significat

pudor : *pudīcītia* -ae *f* < *pudīca*
īnstīta -ae *f*, mātrōnae vestis longa
tūque īnstīta longa quae tegis...

ego... *canam* | *venus* -eris *f* = amor
con-cēdere = *permittere* (↔ *vetāre*)
fūrtum -ī *n* = quod clam fit

in meō carmine nūllum crīmen erit

ex-ōrāre (+ *acc*) = *persuādēre* (+ *dat*)

quod (: *eam* quam) amāre velis
reperire labōrā! = labōrā ut reperiās!
[*labor primus*]

tū quī nunc prīmum venīs miles in
nova arma! (: amātor militāns!)

saevus uterque puer, nātus uterque deā.

Sed tamen et taurī cervix onerātur arātrō,

frēnaque magnanimī dente teruntur equī;

20

et mihi cēdet Amor, quamvis mea vulneret arcū

pectora, iactātās excutiatque facēs.

Quō mē fixit Amor, quō mē violentius ussit,

hōc melior factī vulneris ultor erō.

Nōn ego, Phoebe, 'datās ā tē mihi' mentiar 'artēs', 25

nec nōs āeriae vōce monēmur avis;

nec mihi sunt vīsae Clīō Clīūsque sorōrēs

servantī pecudēs vallibus, *Ascrā*, tuīs.

Ūsus opus movet hoc: vātī pārēte peritō,

vēra canam – coeptīs, māter Amōris, ades!

30

Este procul, vittae tenuēs, īnsigne pudōris,

quaeque tegis mediōs īnstīta longa pedēs!

Nōs venerem tūtā concessaque fūrta canēmus

inque meō nūllum carmine crīmen erit.

[*Dē puellā reperiendā, exōrandā, tenendā*]

Prīncipiō, quod amāre velis reperire labōrā

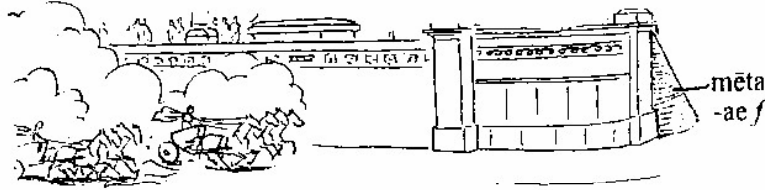
35

quī nova nunc prīmum miles in arma venīs!

Proximus huic labor est placitam exōrāre puellam;
tertius: ut longō tempore dūret amor.

Hic modus. Haec nostrō signābitur ārea currū;

40 haec erit admissā mēta premenda rotā.

[Ubi puella quaerenda sit]

Dum licet et lōrīs passim potes ire solūtīs
ēlige cui dicās “tū mihī sōla placēs!”

Haec tibi nōn tenuēs veniet dēlāpsa per aurās:
quaerenda est oculīs apta puella tuīs.

45 Scit bene vēnātor, cervīs ubi rētia tendat,
scit bene, quā frendēns valle morētur aper;
aucupibus nōtī fruticēs; quī sustinet hāmōs
nōvit quae multō pisce natentur aquae.

Tū quoque, māteriam longō quī quaeris amōrī,

50 ante frequēns quō sit disce puella locō!

Nōn ego quaerentem ventō dare vēla iubēbō,
nec tibi ut inveniās longa terenda via est.

Andromedam Perseūs nigrīs portārit ab Indīs,
raptaque sit Phrygiō Grāia puella virō –

proximus huic labor: *labor secundus*
placitus -a -um = quī placet, grātus
[*labor prīmus*: I.41–262, *secundus*:
I.263–770, *tertius*: II]
dūrāre = (diū) manēre

modus = finis statūtus; hic est modus
signāre = (signō) statuere; haec ārea
nostrō (: mēō) currū signābitur
ārea -ae f = locus apertus : circus
mēta -ae f = (in circō) lapis quō ex-
trēmus cursus signātur; haec erit
mēta admissā rotā premenda
admittere = currere sinere; admis-
sus -a -um : celerrimus
poēta simulat sē aurīgam circēnsibus
mētā premere (tangere) currū

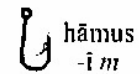

rota
-ae f

lōra -ōrum n pl = habēnae; lōrīs so-
lūtīs : liberē (nōndum uxōre ductā!)
passim adv = longē lātēque, ubique

ēlige *aliquam* cui dicās (: tam pul-
chram ut eī dicās): “...”

dē-lābī -lāpsum; per tenuēs aurās

hāmūs
-ī m

vēnātor -ōris m = quī vēnātur (rētia
in silvā tendit ut bēstiās capiat)
in quā valle frendēns aper morētur
frendere = irātus dentēs movēre/os-
tendere
auceps -cupis m = quī avēs capit
frutex -icis m = arbor humilis; fruti-
cēs aucupibus nōtī sunt
quī sustinet hāmōs : piscātor
aquam natāre = in aquā natāre: quae
aquae multīs piscibus nātentur : in
quibus aquis multī piscēs natent
māteriam longō amōrī : fēminam
diū amandam

ante adv = antea, prius; disce quō
locō frequēns sit puella (: frequen-
tēs sint puellae)

tē quaerentem
ventō vēla dare : nāve proficīsci

viam terere = viā ūtī, viā ire
Andromeda -ae f, virgō quam amāvit
Perseus (-ī m) et ab Indīs servāvit
Indī -ōrum m pl < India -ae f | nigrīs
portāverit comi perf: portāvit quidem
Grāius -a -um = Graecus; Grāia pu-
ella (: Helena) ā virō Phrygiō (: Pa-
ride) rapta sit (: rapta quidem est)
Phrygius -a -um < Phrygia -ae f

(at) Rōma tibi dabit tot tamque fōrmōsās puellās ut dīcās: “...”

haec urbs (: Rōma)
quic-quid = quid-quid (puellārum)

Gargara/Mēthymna -ae f, loca Phrygiae/Lesbi frūmentō/vīnō fertilissima | seges -etis f = ager frūmentī racēmus -ī m = ūva

quot, tot: quot segetēs G. habet, quot racēmōs habet M., quot piscēs in aequore sunt, quot avēs fronde teguntur, quot caelum stēllās habet, tot puellās habet tua Rōma

māter Aenēae (: Venus) in urbe sui filiī cōstitit | cōsistere -stitisse

(amōre) capī : incendi
primīs ... annīs : primā aetāte (puellae)

iuvenis -is f = fēmina iuvenis

vōtum -ī n = quod optātur, voluntās
ne-scius -a -um + gen = ne-sciēs;
tuī vōtī nescius esse : nescire quid tibi optandum sit

sērus -a -um = posterior (tempore);
adv sērō, comp sērius

hoc agmen (: haec multitūdō fēminārum aetātīs sapientiōris)

plēnius comp = satis plēnum

Octāvia, Augustī soror, porticum dēdicāvit filiō Mārcellō, cui iam alia mūnera (ut theātrum) dēdicāta erant

porticūs: Pompēiī, Octāvīae (in campō Mārtiō), Līvīae (in Ēsquiliīs)

sub umbrā Pompēiā : in porticū Pompēiī | lentus ↔ celer
spatiārī = ambulāre

Leō: sīdus; cum sōl tergum Leōnis adit : mēnse Iūliō/Augustō

Herculeus -a -um < Herculēs; Leō Herculeus: ab Hercule necātus

māter (Octāvia) mūneribus nātī (Mārcellī) suūm mūnus (: porticum) addidit, opus externō marmore dīves externus -a -um (↔ internus) : extrā Italiam repertus

nec tibi vītētur (: vītanda est) porticus quae nōmen auctōris habet: ‘Līvia’ prīscis sparsa tabellis : ōmāta multīs prīscis tabellis pictīs (: imāginibus) auctor -ōris m/f = quī/quae prīmum rem cōstituit; Līvia, uxor Augustī, porticum cōstituit in Ēsquiliīs

tot tibi tamque dabit fōrmōsās Rōma puellās

55

“haec habet” ut dīcās “quicquid in orbe fuit!”

Gargara quot segetēs, quot habet Mēthymna racēmōs,

aequore quot piscēs, fronde teguntur avēs,

quot caelum stēllās, tot habet tua Rōma puellās:

māter in Aenēae cōstitit urbe sui.

60

Seu caperis primīs et adhūc crēscentibus annīs,

ante oculōs veniet vēra puella tuōs;

sīve cupis iuvenem, iuvenēs tibi mille placēbunt:

cōgēris vōtī nescius esse tuī.

Seu tē forte iuvat sēra et sapientior aetās,

65

hoc quoque – crēde mihī! – plēnius agmen erit.

[Porticūs]

Tū modo Pompēiā lentus spatiāre sub umbrā,

cum sōl Herculeī terga Leōnis adit,

aut ubi mūneribus nātī sua mūnera māter

addidit, externō marmore dīves opus;

70

nec tibi vītētur quae – prīscis sparsa tabellis –

porticus auctōris ‘Līvia’ nōmen habet.

..... [Templa, Forum]

[Theātrum]

- 89 Sed tū praecipuē curvīs vēnāre theātrīs,
 90 haec loca sunt vōtō fertiliōra tuō.
 Illic inveniēs quod amēs, quod lūdere possīs,
 quodque semel tangās, quodque tenēre velīs.
 Ut redit itque frequēns longum formīca per agmen,
 grāniferō solitum cum vehit ōre cibum,
 95 aut ut apēs saltūsque suōs et olentia nactae
 pāscua per flōrēs et thyma summa volant,
 sic ruit ad celebrēs cultissima fēmina lūdōs;
 cōpia iūdicium saepe morāta meum est.
 Spectātum veniunt – veniunt spectentur ut ipsae!
 100 Ille locus castī damna pudōris habet.

[Rapīna Sabīnārum]

- Prīmus sollicitōs fēcistī, Rōmule, lūdōs,
 cum iūvit viduōs rapta Sabīna virōs.
 Tunc neque marmoreō pendēbant vēla theātrō,
 nec fuerant liquidō pulpita rubra crocō;
 105 illic quās tulerant nemorōsa Palātia frondēs
 simpliciter positae; scaena sine arte fuit;

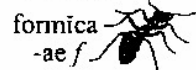
gradūs

in curvīs theātris (: quibus curvī sunt gradūs spectātōrum)

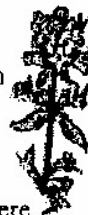
vōtō tuō fertiliōra = fertiliōra quam vōtum tuum (: quam optās)

inveniēs *aliquod* quod amēs, quod... : *aliquam quam* amēs, *quam...*
 lūdere + *acc* = ē-lūdere

ut formīca frequēns per longum agmen redit it-que (: it redit-que)
 grānum -ī n = sēmen frūmentī
 grāni-fer -a -um = grānum ferēns
 cum solitum cibum vehit ōre grāniferō
 cibus *solitus* : cibus quem esse solet
 saltus -ūs m = silva in montibus
 olēre = (bonum) odōrem ēmittere
 saltūsque ... nactae : cum saltūs suōs
 et olentia pāscua nactae sunt
 pāscua -ōrum n pl = loca ubi pecus pāscitur

thymum
-ī n

cultus -a -um = mundus, ōrnātus

cōpia -ae f = multitudō
 morārī + *acc* = morantem facere

castus -a -um = probus, pūrus
 damnum -ī n = iactūra (↔ lucrum)
 : illō locō casta pudicitia perit

Sabīnī -ōrum m pl = gēns Italiae; *adi*
 Sabīnus -a -um, f fēmina Sabīna
 Rōmulus, cum Romam condidisset,
 Sabīnōs in novam urbem vocāvit et
 lūdīs virginēs Sabīnās rapi iussit!
 rapina -ae f < rapere

sollicitus -a -um (↔ tūtus) = cūrā affectus

iuvāre iūvisse = dēlectāre; cum *rap-tae* Sabīnae virōs viduōs iūvērunt
 viduus -a -um = sine coniuge

in marmoreō theātrō; vēla: quae spectātōribus umbram dant
 pulpita -ōrum n pl = scaena | fuērunt liquidus -a -um = fluēns (ut aqua, lac, vinum), n māteria liquida | rub-ra crocum -ī n = fluidum rubrum et olēns quō perfunduntur pulpita
 nemorōsus -a um < *nemus* -oris n = silva; *nemorōsum* Palātium tulerat
 sim-plex -icis *adi* = ē singulīs cōnstāns, nōn ōrnātus; *adv* simpliciter = sine arte | positae *erant*